

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки
Полтавської обласної військової адміністрації
Лубенський професійний ліцей

Доповідь
«Сучасні форми роботи в бібліотеках»

Підготувала:
бібліотекар Лубенського
професійного ліцею
Світлана ЛЕГУША

ЛУБНИ, 2023

Зміст

Вступ	3
1. Іноваційні форми бібліотечних масових заходів	4
2. Форми роботи з користувачами бібліотеки в Лубенському професійному ліцеї	11
Висновки	14
Список використаних джерел	15

Вступ

Сучасна бібліотека – це не тільки місце зберігання інформації, а, насамперед, інформаційно-ресурсний центр, що здійснює повноцінне інформаційне та методичне забезпечення навчально-виховного процесу. Пріоритетними завданнями такого центру сьогодні є формування інформаційної культури особистості здобувачів освіти. Серед форм і методів роботи бібліотеки ЗП(ПТ)О, спрямованих на підвищення рівня інформаційної культури здобувачів освіти ефективними є бібліотечно-бібліографічні заняття, практичні заняття з використанням традиційних та електронних інформаційних ресурсів, включаючи Інтернет. Такими є: презентації книг, книжкові та літературні виставки, прем'єри книг, поетичні інтерв'ю, флешмоби, тощо.

Інформатизація охоплює усі сфери суспільного життя, що докорінно змінює погляди на роль і функції бібліотеки, висуває нові вимоги до діяльності бібліотекаря, потребує пошуку шляхів інноваційного розвитку бібліотечної справи відповідно до вимог інформаційного суспільства.

Макро і мікросередовище впливають на розвиток людини, тому завдання бібліотек – створити умови для задоволення та розвитку інформаційних потреб здобувачів освіти.

В доповіді використані матеріали на основі аналізу та узагальнення інформації з професійної періодики, бібліотечних сайтів, інших ресурсів Інтернету.

Тема доповіді дає змогу ознайомитися з інноваційними формами бібліотечної роботи з метою використання в практичній діяльності.

1. Іноваційні форми бібліотечних масових заходів

Враховуючи виклики сьогодення, бібліотеки ЗП(ПТ)О намагаються використовувати у своїй діяльності сучасні й різноманітні форми роботи, які, завдяки актуальному змісту, творчому підходу та нетрадиційним назвам, здатні привертати до себе увагу користувачів бібліотек, а також залучати до них нових відвідувачів.

Творчий підхід до роботи може перетворити традиційну масову форму бібліотечної роботи в нову й набагато цікавішу.

Пропоную ознайомитися деякими цікавими формами роботи бібліотек.

Брейн-ринг – проводиться як підсумкова гра-змагання після отриманих знань. Гра проводиться в 3 тури, в кожному турі – по 3 запитання. Кількість команд може бути не обмеженою, але досвід показує, що оптимальна кількість від 2 до 6. Слід враховувати, що при кількості граючих команд, більше двох гру ерудитів краще проводити, збираючи відповіді у письмовій формі. Тоді кожна команда має можливість дати свій варіант відповіді, а не одна, що першою отримала право на відповідь, піднявши руку. Для цього необхідно питання продумувати так, щоб вони мали чітку, коротку відповідь.

Бібліографічний огляд – розповідь про документи, об'єднані спільною ознакою. Розрізняють два типи оглядів: інформаційні і рекомендаційні. Перед інформаційним оглядом ставиться завдання оперативного, цілеспрямованого інформування певних груп читачів про літературу, що має для них інтерес. Перед рекомендаційним оглядом ставиться завдання педагогічного характеру: зацікавити читача певною літературою, вплинути на його вибір. До інформаційних оглядів включаються видання різних типів і видів і за кількістю значно більше, ніж до рекомендаційних; до оглядів другого типу – здебільшого видання однієї тематики, одного автора і в обмеженій кількості (5-7 назв).

Бібліомарафон – імпровізована гра змагання, мета якої полягає в тому, щоб якнайповніше розкрити структуру довідково-бібліографічного фонду бібліотеки, стимулювати у юнацтва розуміння і потребу в набутті умінь та

навичок самостійного пошуку інформації, створити умови для невимушеного спілкування бібліотекарів та користувачів. Визначальною умовою гри є швидкість та правильність відповідей на поставлені запитання. Проведення «марафонського забігу» передбачає подолання «спортсменами» декількох перешкод у межах установленого часу. У змаганні беруть участь дві або три команди. В разі дострокового виконання завдання команді присуджується допоміжний бал.

Бібліомікс (змішувати) – включають тематичний бібліографічний огляд, до якого включають різноманітні документи: книги, періодичні видання, відео-, фотодокументи, електронні видання.

Буктрейлер – це короткий відеоролик (до 3 хв.) за мотивами книги, що є сучасною формою реклами книги, засобом її просування, заохочення до читання. Основне його завдання – яскраво та образно розповісти про книгу, зацікавити, заінтригувати користувача. Такі бібліотечні відеоролики знімаються як про сучасні книги, так і про ті, що стали літературною класикою.

Вікторина – цікава гра, у процесі якої в логічній або хронологічній послідовності ставляться запитання, що об'єднані загальною темою. Підбір запитань здійснюється із врахуванням вікових особливостей, рівня знань. Може бути як окремим заходом, так і складовою комплексних заходів.

Гра-обговорення – у ході обговорення користувачі і бібліотекарі говорять не від себе, а від особи взятої на себе ролі, наприклад, автора книги чи героя видання. На перший погляд, гра-обговорення нагадує читацьку конференцію і диспут, однак її мета — привернути увагу до розмови за допомогою користувачів, всіх героїв видання, його автора, критиків. У цьому відображається прагнення бібліотеки зацікавити користувачів проблемою, книгою.

Година цікавих повідомлень. Вона може бути тематичного характеру, універсального змісту, присвячена певним особам. Інформація має бути цікавою для слухачів, відповідати їх інтересам.

Діалог – розмова, бесіда і передбачає розмову, обмін думками між двома особами. Як бібліотечних захід діалог може проводитися між групою юнацтва та запрошеним гостем, наприклад, письменником, художником, лікарем, правознавцем, істориком, військовим, психологом тощо. Розмова відбувається в режимі: «запитання – відповідь», причому взаємно.

Диспут – як метод популяризації літератури передбачає зіткнення різних, протилежних точок зору на одну тему або проблему, що піднімається в художньому творі. Мета диспуту – пошук найбільш вірної оцінки висвітлених в книзі ідей, думок. Читачі під час участі в диспуті вчать не лише вміло висловлювати свої думки, погляди, але й аргументовано їх захищати.

Естафета – гра, огляд винахідливості, фантазії, гумору, де учасники вигадують один для одного завдання на імпровізацію (вигадати і показати сценку, інсценізацію з якогось літературного твору, передати пантомімою зміст приказок, загадок, прислів'їв та ін.) і по черзі їх виконують.

Екологічний екстрим (екстрим – крайність). Захід на якому подається інформація про екстремальні екологічні проблеми людства. Особлива увага приділяється популяризації творів екологічної спрямованості. Доцільне тут використання творів письменників-фантастів (Рея Бредбері, Стівена Кінга, Уельса) у творах яких висвітлюються глобальні проблеми екологічної катастрофи.

Заочна екскурсія або мандрівка має на меті розширити світогляд здобувачів освіти, поповнити їхній багаж знань, стимулювати пізнавальну активність. Може бути проведена у формі усного журналу, бесіди за «круглим столом», прес-конференції. Сценарій передбачає розробку маршруту і відповідну послідовність дій: вступне слово ведучого, що оголошує мету екскурсії і маршрут, невеликі повідомлення учнів із переглядом наочності, обговорення, виступи, підбиття підсумків і планування нового маршруту. У ході підготовки учні читають рекомендовану літературу, відвідують пам'ятні місця, готують повідомлення, наочний матеріал (ілюстрації, фотоальбоми).

Зустріч з актуальною книгою – не обов'язково проводиться з новою книгою, головне, щоб тема її була актуальною для читацької аудиторії. Для зустрічі необхідно підготувати читацьке коло, зустріч повинна пройти як засідання читацького або любительського клубу, але вона обов'язково повинна бути повністю присвячена детальному знайомству з книгою, реалізуючи її науковий, інформаційний та пізнавальний потенціал. Сценарій зустрічі повинен послідовно відображати структуру книги та вимагати стільки частин, скільки в ній розділів (глав). Зустріч ця призвана до залучення інтересу до книги та впливу на її проблемно-тематичне читання користувачів бібліотеки.

Ігри-змагання можуть бути побудовані як вікторини «Запитання – відповідь» (літературний турнір, ток-шоу, конкурс-загадка). Ігрові конкурси організовуються за визначеною схемою, яка передбачає підготовку учасників і завдань, журі, створення сценаріїв програми, нагородження переможців.

Інформаційно-розважальний калейдоскоп – в основі проведення заходу лежить принцип роботи калейдоскопу – зміна явищ. Захід проводить з метою інтелектуального розвитку юнацтва та цікавого проведення дозвілля, має комплексний характер. Увагу юнацтва приверне книжково-ілюстративна виставка – панорама. Бібліотекар готують невеликі повідомлення з різних галузей знань, що обов'язково зацікавлять юнаків та дівчат. Крім цього проводяться вікторини.

Інтелектуальний аукціон – інтелектуальне змагання, яке проводиться за принципом книжкового аукціону, де можна «купити» матеріалізовану в книзі, репродукції, фотографії, слайді духовну цінність. «Купівля» здійснюється шляхом пред'явлення певних знань, що вимагає «продавець». Завдання для учасників аукціону можуть охоплювати різні галузі знань.

Квест (від англ. quest – пошук, пошуки пригод) – аматорське спортивно-інтелектуальне змагання, основою якого є послідовне виконання задалегідь підготовлених завдань командами або окремими гравцями.

1) квест дозволяє учасникам дізнатися один про одного в умовах необхідності прийняття швидких і адекватних рішень;

2) квест виявляє приховані якості здобувачів освіти, як-то прихованих лідерів, інтелектуалів, схильності та звички людей;

4) екстремальні етапи дозволяють спільно пережити емоційні сплески, що психологічно зближує учасників події;

5) інтелектуальні етапи дозволяють розвинути ерудицію і виявити спритність;

6) ігрові завдання викликають масу позитивних емоцій і радісних спогадів, сприяють розвитку комунікативних якостей.

Конкурс-естафета. Кожний його етап може мати самостійну назву і мету.

Конкурс на кращу назву книги допомагає глибокому вивченню книги, вмінню користуватися довідковим апаратом книги, бібліотеки, бібліографією та ін.

Конкурси читачів – змагання, під час якого виявляють найбільш ерудованих учасників. Розповсюдженим видом конкурсів є турніри. Читачі діляться на 2 команди, турнір відбувається за принципом «питання – відповідь». Команди по черзі «атакують» і «обороняються», ставлячи запитання супротивнику і колективно готуючи відповідь.

Літературні вечори. Привабливість літературного вечора – в його мобільності. Його можна присвятити будь-якій темі, знаменній даті, творчості окремого автора, ювілеям. В основі літературного вечора завжди лежить літературний сценарій, в якому читач має почути невідомі йому факти на заявлену тему. Існує декілька модифікацій літературного вечора – літературно-музичний вечір, літературно-музична вітальня. Як правило, вони розраховані на невелике коло читачів. Свідомою ефектності проведення таких форм буде, якщо ці заходи переростуть у клуб за інтересами. Для літературних вечорів характерні затишна атмосфера, дружні відносини, прагнення підкреслити неформальність спілкування. Часто вони проводяться при свічках, за чаєм. Літературні вечори можуть бути тематичними, меморіальними, жанровими, та ін.

Літературні подорожі (екскурсії) по книгах є поширеним методом масової роботи. Учасники подорожі обирають маршрути, заповнюють щоденники подорожі, складають карти, малюють малюнки.

Алгоритм проведення літературної гри-подорожі включає етапи:

- 1) вибір теми, розробка маршруту «подорожі» по сторінках книг, підбір літератури;
- 2) робота з аудиторією, визначення команд, робота з командами, допомога у веденні щоденників і т.ін.;
- 3) організація книжкової виставки, створення рекомендаційних списків літератури, на зустрічі учасники гри розповідають, про що вони дізналися під час подорожі.

Літературно-художня ікебана. У перекладі з японської «ікебана» - мистецтво складати з квітів, рослин, букети, художні композиції. У даному випадку захід про квіти з широким використанням репродукцій про квіти.

Літературний колаж – у період підготовки заходу доцільно розробити анкету, яка допоможе виявити найбільш популярних серед користувачів авторів вітчизняної і зарубіжної літератури, улюблену тематику, героїв книг, уміння аналізувати і робити висновки з прочитаного. У програму літературного колажу можна включити бібліографічний огляд, використавши прийом «живих анотацій». Суть його полягає в тому, що герой книги сам представляє себе. Для цього читачі заздалегідь готують розповіді про героя від першої особи, деякі атрибути його одягу. Одним із компонентів літературного колажу може бути експрес-інформація. Важливим моментом є те, що бібліотекарі повинні не тільки інформувати про невідомі або мало відомі цікаві факти з біографії вітчизняних і зарубіжних письменників, а пропонувати всім присутнім доповнити розповідь своєю інформацією. Літературний колаж може завершитися конкурсом на краще складання оповідання. Для проведення конкурсу заздалегідь розробляються його умови, читачів знайомлять з домашніми завданнями, пропонують їм спробувати себе у ролі письменника, написати і проілюструвати свій твір. Переможців конкурсу визначає журі.

Обговорення – це обмін думками про прочитане, аналіз і оцінка художніх творів. Цей захід може проходити спільно з авторами книг, критиками, представниками редакцій журналів, видавництв. Обговорення допомагає навчити читачів осмисленому читанню, культури читання в цілому, виробленню вміння критично мислити, самостійно працювати з книгою.

Огляд нової літератури – одна з найпоширеніших форм бібліографічної інформації, він охоплює різні види видань: книги, журнали, публікації.

Тематичні огляди – будуються на основі послідовного розкриття змісту кількох тематично близьких книг різних років видання.

Презентація прочитаних книг. В бібліотечній практиці з'явився ще один метод «Почитай, не пожалкуєш!» – таку назву може носити подібна презентація. Презентацію прочитаних книг можна практикувати до Всесвітнього Дня книги (23 квітня). Цей метод є досить ефективним, адже це можливість продемонструвати читачам, що читання пов'язане не тільки з навчанням, але й може приносити радість. Однією з умов проведення цього заходу є завдання не лише прочитати і цікаво розповісти про книгу, але й знайти літературознавчі матеріали, та відомості про автора.

Прем'єра книги – реклама нової книги, актуальної для даної групи користувачів в отриманні максимуму інформації про видання, автора та його творчість.

2. Форми роботи з користувачами бібліотеки в Лубенському професійному ліцеї

Одним із принципів бібліотечної роботи в Лубенському професійному ліцеї є актуальність, особливе трактування певних питань, що дозволяє підвищити зацікавленість читачів тією чи іншою темою. Масові заходи бібліотечного спрямування задовольняють потреби здобувачів освіти в освіті та самоосвіті, професійному вдосконаленні, розширенні світогляду, духовному, естетичному розвитку.

Такий підхід до роботи може перетворити традиційну форму бібліотечної роботи в нову й набагато цікавішу. Одним із засобів створення таких умов є масові заходи в бібліотеці: цікаві, захоплюючі, емоційні, зорієнтовані на особистість.

Як, приклад в Лубенському професійному ліцеї проводим щорічну декаду бібліотеки з різною тематикою:

«Бібліотека ліцею – центр творчого розвитку учнів» (до 100-річчя від дня народження В.О.Сухомлинського);

«Іван Котляревський – воскреситель українського слова» (до 250-річчя від дня народження І. П. Котляревського);

«Краєзнавча література – дієвий засіб виховання молоді»;

«Козацька доба – яскрава сторінка історії України»;

«Філософ свободи» (до 300-річчя від дня народження Г. С.Сковороди).

В рамках декад проводяться такі цікаві сучасні заходи:

- ☐ бібліографічний інформаційний огляд про твори, об'єднані спільною тематикою;
- ☐ бібліокалейдоскоп – тематичні книжкові виставки;
- ☐ каскад інформаційних повідомлень («Творча особистість–майбутнє нації»);

- бібліографічний фреш – малюнки, плакати виконані здобувачами освіти, де в яскравій формі вони втілили своє бачення творів В.О.Сухомлинського;
- учнівський марафон. Кожна група знаходила крилаті вислови видатних людей про вчителів;
- флешмоб «Читаємо І. П. Котляревського». Представники кожної з груп мали нагоду розповісти свої враження від творів автора;
- зустріч з актуальною книгою. Творча зустріч з поетом рідного краю А.Дальнім. До уваги слухачів були представлені твори поета різних часів, та вірші з останньої збірки. Така зустріч сприяє залученню інтересу здобувачів освіти до книги, сучасної поезії.

Серед пріоритетних форм і методів роботи нашої бібліотеки, спрямованих на підвищення рівня інформаційної культури здобувачів освіти, ефективними є: вікторини, буктрейлери, квести, бібліотрансформери, буккросінги.

Цікаві форми роботи використовуються спільно з працівниками крайознавчого музею, міської та районної бібліотек, громадських організацій.

Ювілейні дати видатних письменників та поетів відображаються у конкурсних творчих роботах, відеороликах, проектах.

У цьому році було проведено:

- Зустріч на тему: «Творчий спадок Григорія Сковороди» (до 300-річчя від дня народження Г. С.Сковороди);
- Годину спілкування на тему «Сучасне і минуле історичної пам'ятки-музею імені Григорія Сковороди»;
- Тематичну книжкову виставку «За мотивами творів Григорія Сковороди»;
- Створено відеоролик про читання творів письменника-філософа «Читайте Сковороду»;
- Виконання патріотичних віршів письменника-ювіляра;
- Матеріали для участі у конкурсі малюнків на тему «Не шукай щастя за морями».

В нашому ліцеї так само, як і у всій країні склалась нова складна соціокультурна ситуація. Читання стало іншим. У коло читацьких інтересів юнацтва увійшла така література і такі сфери життя, які раніше менше привертали увагу, або ця увага штучно нівелювалась.

Макро і мікросередовище впливають на розвиток людини, тому завдання бібліотеки – створити умови для задоволення та розвиток інформаційних потреб молоді.

Висновки

Бібліотека, як інформаційний центр, є незамінним соціальним осередком в соціокультурній інфраструктурі. Використання та пошук нових технологій позитивно впливатиме не тільки на хід еволюції бібліотечного фаху, а й бібліотечної справи в цілому.

Досвід проведення масових заходів підтверджує, що їх ефективність залежить від активності читачів. На вибір певної форми популяризації літератури впливає практичний досвід бібліотекаря, його ерудованість, професійна підготовка, вміння «тримати» аудиторію.

Отже, треба сміливіше використовувати оригінальні, близькі юнацтву та здобувачам освіти форми роботи. Захоплюючі, емоційні заходи дають можливість позмагатися, спонукають до самостійного мислення, вміння відстоювати особисту думку.

Таким чином, прагнення бібліотекаря співпадають з бажаннями читачів, які хочуть спілкуватися, збагачуватися новою інформацією в живій, динамічній ситуаційній формі.

Список використаних джерел

1. Зарванська І. Концептуальна модель каталогізації як засіб забезпечення доступу до бібліографічних ресурсів. Бібліотечний вісник. 2013. № 5. С. 10–15.
2. Демотиватор [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. - Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Демотиватор>
3. Закон України «Про основні принципи розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» // Освіта України. – Від. 26.02.2007. - №17.
4. Купіна О. Масова робота: класика жанру та новації / О.Купіна // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. – 2013. - №7. – С. 17-25.
5. Осипенко В. Нові терміни – нові властивості та зміст роботи / В.Осипенко, В.Здановська // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. 2013. - №6. – С. 23-28.
6. Поперечна Л. Мрії попелюшки, або Новий функціонал шкільної бібліотеки / Л.Поперечна // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. – 2013. - №4. – С. 5-14.